

Kunskap och engagemang i EU

En rapport om organisationers kunskap om EU och ungas engagemang i EU- och demokratifrågor

mucf

Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällesfrågor

Förord

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) är en statlig myndighet som tar fram och sprider kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. MUCF är också ett nationellt kontor för Erasmus+ Ungdomsfrågor och Europeiska Solidaritetskåren. Sedan 2018 har MUCF haft uppdrag från regeringen att öka kunskapen och stärka delaktigheten i frågor om EU. Rapporten *Kunskap och engagemang i EU – En rapport om organisationers kunskap om EU och ungas engagemang i EU- och demokratifrågor* är en del av detta uppdrag.

Rapporten består av två delar. Den första delen är en undersökning av organisationers EU-kunskap och bygger på kvalitativa intervjuer av organisationer som har fått bidrag från EU-programmen Erasmus+ Ung och Aktiv och Europeiska Solidaritetskåren. Den andra delen bygger på en kvantitativ enkätundersökning för att undersöka ungas intresse av EU och ungas upplevda möjligheter att påverka i EU-frågor.

Resultatet visar på en begränsad EU-kunskap inom organisationernas verksamheter och att unga är mest intresserade av att veta mer om hur EU påverkar medborgaren och dess vardag.

Deltagande i EU-program och projekt såsom Erasmus+ och Europeiska Solidaritetskåren betonas bidra till ökat intresse och nya kunskaper för deltagarna i projekten.

Rapporten är sammanställd och skriven av Daniel Silander, forskare på Linnéuniversitetet. Daniel Silander har också genomfört djupintervjuerna. Projektledare för rapporten är Karin Persdotter, uppdragsansvarig på MUCF.

Ellen Gosdoun

Avdelningschef

Avdelningen för internationellt samarbete

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Innehåll

Förord	3
Inledning	5
Syfte och metod	6
Resultat	8
Delstudie 1: djupintervjuer	8
Delstudie 2: Enkät <i>Unga och EU</i>	11
Konkluderande diskussion	19
Referenser	21

Inledning

Den 17 juli 2014 beslutade regeringen om att initiera en utredning om möjligheterna att förbättra insyn, inflytande och delaktighet gällande politiska frågor och beslutsprocesser inom EU samt att studera kunskapsnivån hos svenska medborgare om EU. 2016 presenterades en statlig utredning, *EU på hemmaplan*, med huvudsyftet att ”bidra till en demokratisk utveckling i linje med demokratipolitikens mål att stärka individens möjligheter till inflytande” (SOU 2016: 10).

Den statliga utredningen slog fast att samtidigt som allt fler frågor diskuteras på en europeisk nivå och att samarbetet inom EU:s institutioner intensifierats och berört allt flera politikområden så har svenska medborgare begränsade förutsättningar att ta del av den politiska debatten och de politiska besluten. Vidare betonades det att i en tid där EU utvidgats med fler medlemsländer och fördjupats i fler politikområden och därmed kommit att påverka Sverige i ökande utsträckning så råder en kunskapsbrist inom det svenska samhället om hur Sverige i EU fungerar.

Det är idag allt svårare att särskilja på nationell och internationell politik; vad som är svensk och europeisk politik. Inom forskning har det funnits en omfattande forskning om fenomenet europeisering (Radaelli, 2000, Cowles m. fl., 2001, Tallberg m. fl., 2010). Begreppet europeisering har syftat till processen när EU:s institutioner och politik påverkar individuella medlemsstaters institutioner och politik. Det har belysts att denna europeisering kan vara både direkt som indirekt såväl som formell som informell. Europeiseringens direkta inverkan på Sverige kommer genom politiska beslut och regler som medlemsländer måste förhålla sig till medan den indirekta europeiseringen är sådana politiska händelser som inte kan kopplas till politiska beslut, men som uppkommit genom politiska diskussioner inom EU och som får inverkan på den svenska politiska debatten. Med formell europeisering avses lagstiftning och riktlinjer från EU som ger Sverige och andra medlemsländer juridiska förpliktelser att anpassa svenska institutioner, lagstiftning och politiskt innehåll, medan informell europeisering syftar till en förväntad anpassning av svenskt politiskt beteende baserat på normer, värderingar och idéer som finns inom EU (Silander & Öhlén, 2016: 285).

Den sammanvävning som idag finns mellan svenska politiska institutioner på lokal, regional och nationell nivå och EU påvisar vikten av att svenska medborgare har ökad insyn och delaktighet i de politiska beslut som fattas inom rådande flernivåstyre. Den statliga utredningen pekar på ett demokratiskt underskott som beror på flera olika faktorer. För det första nämns att EU uppfattas som komplext i sin politiska organisation och som är svårt att förstå och påverka som medborgare. För det andra nämns att nationella faktorer verkar hindrande för medborgares insyn och delaktighet. Sådana nationella faktorer betonas vara begränsade informationskanaler för medborgare om EU, ett begränsat offentligt samtal om politik inom EU och slutligen en begränsad allmän kunskap i det svenska samhället om EU:s institutioner, politiska frågor och beslutsprocesser. Utredningen belyser hur, ”Den grundläggande kunskap som behövs för att medborgare ska kunna skaffa sig insyn och ha möjligheten att påverka politiken

saknas i hög grad. Det behövs bättre kunskap för att öka individens och andra intressenters möjlighet att ifrågasätta, ställa följdfrågor, göra sin röst hörd och utkräva ansvar (SOU 2016: 10).

Utredningen betonar särskilt den omfattande kunskapsbrist som finns i det svenska samhället om EU och kopplingen mellan Sverige och EU. Det beskrivs hur den svenska regeringen, på riksdagens bekostnad, fått utvidgad lagstiftande makt inom flera politikområden som beslutas inom EU-nivå och vilket inneburit att det lagstiftande arbetet inte varit förankrat i ett offentligt politiskt samtal. Det betonas också i utredningen att kommunal politik präglats av frånvaro av offentlig debatt och medborgares insyn och deltagande kring lokala frågor som är kopplade till europeisk nivå. Trots att fler och fler frågor som berör lokala förutsättningar initieras eller beslutas om inom EU så är medborgarens insyn och delaktighet begränsad (SOU 2016).

Utredningen slår fast att media och politiska partier inte engagerat sig tillräckligt i att belysa hur Sverige och EU är sammankopplade juridiskt som politiskt. Det offentliga samtalet präglas därmed alltför ofta av förenklade skildringar kring Sverige och EU utan att ge kunskaper om den politiska debatten inom Sverige och EU om politiska frågor som berör medborgaren i sin vardag. Utredaren och Statsvetaren Maria Strömvik uttrycker att, ”Hur vi än vrider och vänder på det här är kunskapen alldeles för låg i samhället.... Det som skulle behövas mest är ett bättre offentligt samtal. Att partier och media tar upp frågorna...” (Strömvik, februari 1, 2016).

Utredningen betonar avslutningsvis att kunskapsbrist finns inom flera centrala samhällsgrupper vars uppgift är att sprida kunskaper om politik och demokrati i det svenska samhället. Kunskapsbristen finns hos svenska politiker och tjänstemän på kommunal nivå, journalister och statsvetare vid högskolor/universitet. I utredningen sammanfattas det demokratiska underskottet i det svenska samhället med följande ord: ”Ett mer livaktigt offentligt samtal skulle mer än något annat förbättra de demokratiska förutsättningarna för insyn och deltagande i frågor som beslutas på EU-nivå. Kunskapsbristen skulle minska och möjligheterna till delaktighet och inflytande skulle öka ifall politiska partier och media högre grad bidrog till att föra in EU-nivån i det offentliga samtalet” (SOU, 2016: 12).

Syfte och metod

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har bl. a. i uppdrag från regeringen att genomföra utbildnings- och kommunikationsinsatser som syftar till att öka kunskapen och stärka delaktigheten i frågor om EU. I regleringsbrev, beslutat av regering den 20/12, 2018, för budgetåret 2019 avseende MUCF, betonas uppgiften att ”genomföra kommunikationsinsatser som syftar till att öka kunskapen och stärka delaktigheten i frågor om Europeiska unionen” (Utbildningsdepartementet, 2018: 4). Dessa kommunikationsinsatser, för att öka kunskapen och stärka delaktigheten i frågor om EU, kompletteras med andra EU-relaterade uppgifter för myndigheten. Regleringsbrevet betonar att MUCF ska vara nationellt kontor för EU-programmen Erasmus+ Ungdomsfrågor och Europeiska solidaritetskåren, genomföra och utvärdera skolvalet 2019 riktat till årskurs 7–9 samt gymnasieelever i samband med Europaparlament-

svalet i maj månad och att stödja organisationer inom det civila samhället och kommuner som arbetar främjande för att öka valdeltagandet i valet.

Denna undersökning är en del av arbetet inom MUCF att genomföra utbildnings- och kommunikationsinsatser som syftar till att öka kunskapen och stärka delaktigheten i frågor om EU. Syftet med undersökningen har dels varit att genom en kvalitativ studie av djupintervjuer identifiera hur svenska organisationer förvärvar, förvaltar och förmedlar EU-kunskap genom europeiska ungdomsprogram i sitt lärande och sin utveckling, dels genom en kvantitativ undersökning i en enkät till över 1 000 unga svenskar, identifiera hur de förvärvar kunskaper om EU och vilka behov av mer information om EU som finns.

Undersökningen baseras på två olika delprojekt. För det första har undersökningen bestått av djupintervjuer med representanter för 7 svenska organisationer som är aktiva inom de europeiska ungdomsprogrammen Erasmus+ och Europeiska Solidaritetskåren. Djupintervjuerna har fokuserat på organisatoriskt lärande och utveckling med särskilt fokus på hur organisationerna arbetar gentemot europeiska ungdomsprogram samt förvärvar, förmedlar och förvarar kunskaper om EU inom sina organisationer. Djupintervjuerna har skett med 10 personer inom olika typer av organisationer i nationellt nätverk för kommunal förvaltning, enskilda kommunala förvaltningar samt ideella föreningar.

För det andra har undersökningen bestått av en kvantitativ webbenkätundersökning för bland unga svenskar i åldern 15–30 år som besvarat frågor om hur unga får information om EU och om deras intresse och behov av att förse sig med mer information om EU som kan stärka ungas kunskaper. Enkäten berör frågor om intresse för EU-information, på vilket sätt ungdomar får information om EU idag, vilka önskade informationskanaler för sådan informationsinhämtning de önskar se samt intresset och möjligheten till att påverka EU. Enkäten består av 1 076 respondenter från en slumpmässig rekryterad panel med riksrepresentativt urval av respondenter. Av de 1 076 respondenterna var, 611 män och 459 kvinnor, med variation i utbildningsbakgrund från ej slutförd grundskola till 3 år eller mer vid högskola/universitet. Bakgrundsvariablerna är kort presenterade i nedantabell. Intervjuerna samlades in mellan den 28 november till 10 december 2019.

Kön	Ålder	Utbildning
459 k (43%)	15–17: 29 (3%)	Ej grundskola: 3 (0%)
611 m (57%)	18–20: 114 (11%)	Grundskola: 65 (6%)
	21–25: 385 (36%)	Gymnasium: 435 (40%)
	26–30: 548 (51%)	Yrkes-/folkhögskola: 63 (6%)
		Högsk./Univers.: <3år (10%)
		Högsk./Univers.: 3år> (38%)

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 1. Bakgrundsvariabler enkät (N=1076)

Resultat

Delstudie 1: djupintervjuer

Organisationers EU-kunskap

I djupintervjuerna får representanter för sina verksamheter besvara frågor om hur de upplever kunskapsnivån om EU hos kolleger och organisationen som helhet. Flera upplever att det är svårt att värdera andras kunskaper och än svårare att uppskatta en organisations sammanlagda kunskaper. Det som framkommer är dock att de förvaltningsenheter som tillfrågats vittnar om en begränsad EU-kunskap inom verksamheten. Det finns kunskaper om EU:s program som direkt har en inverkan på verksamheten, men även denna kunskap är begränsad till några få anställda. Överlag betonas att kunskaper om EU:s historia, uppbyggnad och institutioner, beslutsprocesser och politikområden är begränsade och att det finns ett stort behov av mer information inom verksamheten.

EU-kunskap inhämtas genom aktivt deltagande i EU:s ungdomsprogram, via partners i nätverk, Kommissionens hemsida, Europa Direkt, Eurodesk, sociala medier och genom MUCF. EU-kunskapen anges vara begränsad till de som är direkt deltagande i projekten alternativt de som har i uppgift att jobba med EU:s ungdomsprogram. Det betonas finnas svagheter i strategier och praktiker och med få kontakter mellan individer som på olika enheter jobbar med internationella frågor. Det vittnas om begränsade möjligheter till kunskapsöverföring från individuell nivå till organisationen som helhet. Det framkommer också att det ofta upplevs finnas ett ointresse för internationell verksamhet då det ses stjäla tid och resurser från ordinarie verksamhet.

Undantaget i denna studie är ideella föreningar som verkar i en platt organisation med tydliga mönster av interaktion och gemensamt deltagande i verksamheten och som underlättar för kunskapsöverföring från individ till individ och från individ till organisation. Inom föreningarna som ingått i studien ses EU och ungdomsprogrammen som en naturlig del av verksamheten och det är genom nätverken som skapas som kunskaper samlas in om EU. Det kan vara kunskaper om lagstiftningsprocesser, aktuella frågor som debatteras, demokrati- och rättighetsfrågor samt pågående projekt och goda exempel hos europeiska partners som kan föras hem till den svenska kontexten. Det framhålls att ungdomsprogrammen ger verksamheterna kunskaper, men att dessa kunskaper främst berör det som projekten fokuserar på och inte så mycket om EU som helhet. Vidare poängteras det att arbetet med att sprida kunskaper om EU är begränsade och flera uppfattar inte detta som en del av verksamheten utan menar att arbetet är projekt-orienterat med fokus på den mer begränsade inriktningen i att exempelvis erbjuda volontärutbyte.

Den tydligaste bilden vid intervjuerna med representanter för organisationer är att verksamheter med relation till EU:s ungdomsprogram, oavsett om det rör sig om förvaltning eller små ideella föreningar, sker genom engagerade individer och som ofta beskrivs som organisationens eldsjälar. Det finns mycket begränsat strukturerat arbete med formella strategier och principer som följs

utan arbete förknippat med EU:s ungdomsprogram sker genom enstaka individer. Det anges finnas mycket begränsade resurser för detta arbete, vilket gör att kunskapsinhämtning och kunskapsspridning är avhängt få anställda. Bristen av formella strategier och praktiker och resurser gör att den enskilde får arbeta på egen hand kring Europafrågor och försöka väcka intresse kring internationalisering i allmänhet och europeiska ungdomsprogram i synnerhet.

Särskilt problematiskt framstår det vara inom större förvaltningar. Här vittnas det om ett ensamt arbete med liten kunskap och intresse inom organisationen i stort för internationalisering och Europafrågor. Avsaknaden av explicita strategier och praktiker gör att vardagsarbetet kring EU:s ungdomsprogram har svårt att nå ut till kolleger inom den egna förvaltningen. Det finns också mycket begränsade kommunikationskanaler mellan förvaltningsenheter trots att de i sitt arbete delar målgrupp i samhället.

I det fall där arbetet kring EU:s ungdomsprogram utvecklats över tid inom kärnverksamheten betonas det ha tagit flera års arbete, byggt på eldsjälarna inom enheten, men också på att det funnits nyckelpersoner inom organisationen som haft stor kunskap och intresse för EU och därmed både varit drivande genom sin maktposition och agerat som bollplank för att främja förvaltningens arbete. I de fall där dessa nyckelpersoner inte haft kunskap eller intresse för EU med ungdomsprogram blir arbetet mycket svårt att genomföra.

EU-programmen som verktyg för kunskapsöverföring

Representanterna fick möjlighet att reflektera över vilken relation organisationen har till EU:s ungdomsprogram och om hur dessa används avseende att sprida kunskap om EU och om hur deltagande i programmens finansierade projekt kan tänkas generera kunskaper om EU för deltagaren och organisationen som helhet. En dominerande bild som framkommer vid intervjuerna är hur de europeiska ungdomsprogrammen utgör en mycket viktig källa för kunskapsinhämtning. Det betonas genomgående i intervjuerna att dessa ungdomsprogram verkar mycket främjande för informationsinsamling och för individuell kunskapsutveckling. Individuella deltagare får genom ungdomsprogrammen information och kunskaper genom det internationella samtalet och interkulturella mötet. De etablerade projekten blir en plattform för individuell utveckling som stärker den egna identiteten och kunskapen om andra länder och kultur.

Det sägs dock finnas svaga kunskaper om EU:s ungdomsprogram hos ungdomar. Det innebär att fler strategiska informationskampanjer skulle behövas för att upplysa om de möjligheter som ungdomsprogrammen ger. Inom föreningslivet betonas det att ungdomsprogrammen är mycket viktiga för deltagarnas kunskaper om EU. Även om ungdomar får information i skolan så krävs det att denna information omvandlas till praktiska aktiviteter för att bidra till ökade kunskaper. Det behövs en levande erfarenhet om EU, vilket ungdomsprogrammen ger möjlighet till genom aktivt deltagande.

EU-programmen används också i viss mån som verktyg för att informera om EU. De europeiska partners som finns ger nya insikter i vilka projekt som är möjliga att genomföra och vilka goda exempel som finns och som kan föras hem till en svensk kontext. Det vittnas om att dessa nätverk är öppna och samarbetsorienterade, vilket främjar för utvecklande arbeten. Det framkommer dock att det behövs mycket mer informationsarbete om EU och relationen mel-

lan det svenska samhället och EU. Både inom förvaltning som näringsliv sägs det finnas en kultur om att EU är något utanför verksamhetens kärnverksamhet och det finns begränsad kunskap och intresse av hur ungdomsprogrammen kan användas för att främja den egna verksamheten. Det upplevs exempelvis vara svårt att informera om volontärer ute i svensk förvaltning eller företag. Det upplevs också vara svårt att engagera kolleger i sådant informationsarbete då det finns en bild av att EU är byråkratiskt och att arbeta med europeiska ungdomsprogram är tidskrävande. Mot denna bakgrund efterfrågas mer och bättre informationsmaterial för att underlätta i marknadsföringen av de möjligheter som ungdomsprogrammen ger.

Behov och efterfrågan av EU-kunskaper

Det poängteras av flera representanter att det finns ett behov av ökade kunskaper om EU i allmänhet och ungdomsprogram i synnerhet i verksamheten. Ett redskap som skulle vara strategiskt viktigt i kunskapsförmedling om EU och ungdomsprogrammen är informationsmaterial både digitalt som i pappersversion. Det saknas grundläggande kunskaper om hur EU fungerar, hur programmen är utformade och vilka mål som kan uppnås genom att etablera partnerskap genom programmen i Europa. Denna information om ungdomsprogrammen skulle gå ut i alla verksamheter för att intressera och upplysa om möjligheterna inom EU. Ett exempel som nämns är material som tilldelats Bromma Folkhögskola och som intresserar flera tillfrågade.

Ett annat efterfrågat redskap är att MUCF jobbar mer offensivt genom att bidra i än mer omfattande utsträckning med informationsmaterial. Här nämns särskilt möjligheten att samla ihop goda exempel inom olika verksamheter och visa på hur internationella projekt bidragit till ökad kvalitet inom kärnverksamheten. Sådana goda exempel kan belysa för politiker och tjänstemän i kommunen hur EU kan användas som en del av kärnverksamheten och ge förutsättningar för kunskapsinläring inom verksamheten, men också för organisatorisk utveckling. Det sägs vara praktiska exempel som är viktiga att ha med sig när organisationerna ska få ökat intresse för EU och förstå att det lokala och europeiska är sammanflätat i vardagsverksamheten och inte något som står emot vartannat.

Det framkommer också en önskan om att utveckla utbyte mellan organisationer som använt ungdomsprogram genom etablerandet av fortbildningskurs. Dels skulle sådan fortutbildning syfta till att informera om EU:s program, hur de är utformade, om ansökningsprocessen och vilka tematiska möjligheter som det går att arbeta inom, dels att få träffa andra projektaktiva och därigenom få nya idéer, kunskaper om möjliga partners.

Delstudie 2: Enkät *Unga och EU*

Ungas information om EU

I enkätundersökningen *Unga och EU* ingår 1076 respondenter. En central del i enkäten är att fråga om *hur unga svenska inhämtar information om EU*. Respondenterna får frågan om hur de under de senaste 12 månaderna fått information om EU och ges olika svarsalternativ i utbildning, TV, Tidningar (inklusive digitala), Sociala medier, Övrigt internet, genom medlemskap i organisation, fritidsaktiviteter, deltagande i EU-projekt (ungdomsutbyte/volontärprojekt) eller annat. Resultatet om informationsinhämtning om EU är presenterad i nedan tabell 2 och visar på att den informationskanal som främst används för att lära sig mer om EU är TV (54%) följt av tidningar (52%). Lägst andel informationsinhämtning om EU sker genom deltagande i EU-projekt (3%), genom fritidsaktiviteter (6%) och genom medlemskap i organisationer (6%).

Informationskanaler	Ja/Nej %	Kön Ja	
		Kvinna	Man
TV	54 / 46	55	53
Tidningar	52 / 48	51	53
Sociala medier	49 / 52	48	49
Övriga internet	46 / 54	40	55
Utbildning	25 / 75	27	22
Organisation	6 / 94	6	6
Annat	11 / 89	9	13
Fritidsaktivitet	6 / 94	5	7
EU-projekt	3 / 97	2	4

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 2. Informationskanaler – kön

Vid ett närmare fokus på användandet av informationskanal utifrån kön är det främst två resultat som bör uppmärksammas. För det första är det en högre andel unga kvinnor som anger utbildning som informationskanal om EU, 27%, jämfört med 22% för män, men att män använder övriga internet mer än kvinnor, 55% jämfört med 40%. I övrigt är skillnaderna små utifrån könstillhörighet.

En kompletterande fråga i enkäten berör *på vilket sätt unga önskar få information om EU*. Detta presenteras i nedan tabell 3. Det framgår att en större andel unga kvinnor önskar information genom utbildning, TV och sociala medier. Andelen kvinnor jämfört med män som önskar information genom sociala medier uppgår till 48% jämfört med 31% för unga män. Å andra sidan uppger 38% av unga män information genom övrigt internet jämfört med 29% för unga kvinnor. I övrigt är skillnaderna små baserat på kön, men noteras bör att 9% av respondenterna anger att de inte önskar EU-information alls.

Informationskanaler	Ja/Nej %	Kön Ja	
		Kvinna	Man
TV	49/51	51	46
Tidningar	48/52	47	50
Sociala medier	41/59	48	31
Övriga internet	33/67	29	38
Utbildning	26/74	29	22
Önskar inte info	9/91	6	13
EU-projekt	8/92	11	7
Fritidsaktivitet	6/94	5	6
Organisation	6/94	5	7

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 3. Hur vill unga få information – kön

Utifrån utbildningsnivå, som visas nedan, går det att se vissa intressanta svar angående *frågan om hur unga svenska inhämtar information om EU*. För det första är inhämtandet av information om EU mycket begränsat genom engagemang i organisationer, fritidsaktiviteter och EU-projekt. De informationskanaler som är viktigast är TV och tidningar, även om tidningar inte är en starkare informationskanal för personer utan avslutad grundskola. Denna utbildningsgrupp betonar vikten av övrigt internet. För det andra går det inte att se att personer med högre utbildning anger att de hämtar mer information om EU genom just utbildningen. De med avslutad grundskola anger att de i högre utsträckning (55%) använder utbildning som informationskanal om EU jämfört med universitetsstuderande med mer än 3 års studier (16%).

Informationskanaler	Ja/Nej %	Utbildningsnivå					
		Ej grundskola	Grundskola	Gymnasium	Yrkes-skola	Univ. < 3 år	Univ. > 3 år
Utbildning	25/75	100	55	27	24	29	16
TV	54/46	33	55	50	49	53	58
Tidningar	52/48	33	46	50	40	56	56
Sociala medier	49/52	33	54	47	38	51	50
Övriga internet	46/54	67	51	45	41	45	49
Organisation	6/94	0	3	7	8	8	6
Fritidsaktivitet	6/94	0	3	7	6	8	4
EU-projekt	3/97	0	3	4	8	4	2
Annat	11/89	33	12	10	13	11	10

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 4. Hur inhämtar unga svenskar information – utbildning

I nedan tabell 5 visas utbildningsnivå utifrån frågan om *på vilket sätt unga önskar få information om EU*. Även här går det att utläsa att grupper med högre utbildning inte anger att de önskar mer EU-information genom just utbildning. De med universitetsstudier på mer än 3 år anger tidningar som främsta önskad informationskälla, medan TV utgör inom samtliga utbildningsgrupper en önskad informationskanal. De går också att slå fast att det finns svagt intresse av att

använda sig av engagemang i organisationer, fritidsaktiviteter och EU-projekt för ökad information.

Informationskanaler	Ja/Nej %	Utbildningsnivå % ja					
		Ej grundskola	Grundskola	Gymnasium	Yrkeskola	Univ. < 3 år	Univ. > 3 år
Utbildning	26/74	100	55	29	14	32	19
TV	49/51	67	45	45	52	55	51
Tidningar	48/52	33	37	41	46	49	58
Sociala medier	41/59	33	48	41	46	44	38
Övriga internet	33/67	33	32	30	35	34	36
Organisation	6/94	0	5	6	11	11	4
Fritidsaktivitet	6/94	0	2	6	10	9	5
EU-projekt	9/91	0	17	8	3	12	10
Annat	8/92	0	6	6	10	11	9
Önskar ej info	9/91	0	6	12	10	8	7

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 5. Hur önskar unga svenskar inhämta EU-information – utbildning

Ungas intresse av EU

En ytterligare del av enkäten berör ungas intresse av EU. Enkäten frågar om vilken typ av EU-frågor som respondenterna är intresserade av. Här ges olika alternativ i aktuella politiska frågor, hur EU påverkar mig och min vardag, om möjligheter och rättigheter som EU-medborgare, hur Sverige samarbetar med andra EU-länder, hur EU fungerar och fattar beslut samt om EU:s historia.

EU-frågor	Ja/Nej %	Kön Ja %	
		Kvinna	Man
Aktuella politiska frågor	70 / 30	71	68
EU påverkar mig/min vardag	84 / 16	85	81
EU-medborgares möjligheter & rättigheter	74 / 26	77	69
Sverige samarbetar med EU-länder	70 / 30	72	68
EU fungerar och fattar beslut	56 / 44	55	58
EU:s historia	28 / 72	24	34

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 6. Vilka EU frågor är unga svenskar intresserade av – kön

Enkätsvaren visar tydligt på att den EU-information som mest intresserar är hur EU påverkar medborgaren och dess vardag (84%), om EU-medborgarens möjligheter och rättigheter (74%) samt aktuella frågor och Sveriges samarbete med andra EU länder (70%). Minst intresse finns för EU:s historia där endast 28% uppger denna information samt hur EU fungerar och beslutar, 56%. Det går att notera få könsskillnader i svaren. Män anger större intresse än kvinnor avseende information om hur EU fungerar och beslutar samt om EU:s historia, men i övriga informationstyper om EU är kvinnor något mera intresserade.

Utifrån utbildningsnivå och intresse av EU-frågor går det att utläsa att universitetsutbildade har större intresse av aktuella politiska frågor än övriga grupper och denna grupp har också större intresse av frågor om hur EU

fungerar och beslutar. Samtliga utbildningsgrupper har ett relativt lågt intresse av EU:s historia. Samtliga utbildningsgrupper visar dock på ett stort intresse av hur EU påverkar den enskilde medborgarens och dess vardag.

	Ja/Nej %	Utbildningsnivå Ja %					
		Ej grundskola	Grundskola	Gymnasium	Yrkeskola	Univ. < 3 år	Univ. > 3 år
Aktuella politiska frågor	70/30	33	65	61	64	76	80
EU påverkar mig/min vardag	84/16	100	79	79	78	81	91
EU-medborgares möjligheter & rättigheter	74/26	100	100	66	69	71	74
Sverige samarbetar med EU-länder	70/30	67	62	66	65	69	78
EU fungerar och fattar beslut	56/44	33	51	50	52	60	64
EU:s historia	28/72	33	19	27	25	30	32

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 7. Vilka EU frågor är unga svenskar intresserade av – utbildning

Enkäten identifierar också några aktuella politiska frågor 2019 och frågor om respondenterna *hört tals om dessa frågor under de senaste 12 månaderna*. I tabell 8 nedan går det att utläsa fördelningen av svaren utifrån sju givna områden inom EU.

Fråga	Ja/Nej %	Kön Ja %	
		Kvinna	Man
Val till Europaparlament	75 / 25	75	76
Förslag om svensk kommissionär	34 / 66	27	44
Brexit	89 / 11	89	90
EU:s långtidsbudget	19 / 82	14	25
Erasmus+	25 / 75	27	23
Europeiska Solidaritetskåren	4 / 96	3	6
Europeiska ungdomsdialogen	4 / 96	3	6

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 8. Vilka EU frågor har unga svenskar hört talas om - kön

En stor andel, 89% av tillfrågade, svarar att de hört talas om Brexit och 75% anger att det vet om valet till Europaparlamentet. Här är skillnaderna mellan kön marginella. Det finns dock en mycket begränsad kunskap om EU:s ungdomsprogram Europeiska Solidaritetskåren och om den Europeiska ungdomsdialogen. Unga män anger i högre grad än unga kvinnor att de hört talas om förslaget till svensk kommissionär (44% jämfört med 27%) och om EU:s långtidsbudget (25% jämfört med 14%). Var fjärde respondent säger sig ha hört talas om Erasmus+.

Även utifrån utbildningsbakgrund framkommer det hög kännedom om Brexit och särskilt så bland universitetsutbildade där de mer än 3 års utbildning uppgår till 96%. Detta kan jämföras med 67% för gruppen utan avslutad grundskola och 66% med avslutad grundskola. Även vetskapen om val till Europaparlamentet är högt bland universitetsutbildade jämfört med övriga

grupper. Genomgående anges dock mycket låg kännedom om EU:s ungdomsprogram, ungdomsdialogen och om EU:s långtidsbudget. Det bör särskilt noteras att vetskapen om Erasmus+ inte är särskilt stor bland universitetsutbildade (30-36%) även om denna andel är långt högre än övriga utbildningsgrupper.

EU-frågor	Ja/Nej %	Utbildningsnivå Ja %					
		Ej grundskola	Grundskola	Gymnasium	Yrkes-skola	Univ. < 3 år	Univ. > 3 år
Val till Europaparlament	75/25	67	66	73	57	85	79
Förslag till svensk kommissionär	34/66	33	25	28	32	34	43
Brexit	89/11	67	85	82	97	94	96
EU:s långtidsbudget	19/82	33	14	17	16	22	20
Erasmus+	25/75	0	11	22	11	36	30
Europeiska Solidaritetsskåren	4/96	0	5	5	6	4	3
Europeiska ungdomsdialogen	4/96	0	8	5	8	4	3

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 9. Vilka EU frågor har unga svenskar hört talas om - utbildning

Två ytterligare frågor berör *hur information om EU generellt uppfattas avseende om information är lätt eller svår att förstå*, samt *om information om EU upplevs som ointressant eller intressant*. Här ombeds respondenterna att ange grad av förståelse och intresse utifrån en skala 1-5 där 1 är svårt att förstå information om EU till 5 lätt att förstå samt 1 ointressant med EU-information till 5 intressant med information. Resultatet går att utläsa i tabell 10.

EU-information	Förstå / Intresse Totalt %	Kön %	
		Kvinna	Man
Svår att förstå 1	8	10	6
2	22	25	19
3	37	38	37
4	18	12	25
Lätt att förstå 5	4	2	5
Vet ej	11	13	8
Ointressant 1	6	6	7
2	18	19	16
3	37	37	36
4	25	23	28
Intressant 5	6	4	8
Vet ej	9	11	6

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 10. Mottagandet av EU-information – kön

Ett övergripande resultat visar att respondenterna upplever EU-information medel- svår att förstå och medel-intressant genom att det större antalet svar blir 3 på förståelse av EU-information och 3 på intresse av densamma. Utifrån kön är det få skillnader. 10% av unga kvinnor anger EU-information vara svår att

förstå (skala 1) jämfört med 6% hos unga män och 2% lätt att förstå (skala 5) jämfört med 5% hos unga män. Avseende intresse av EU information svarar 6% av unga kvinnor att det är ointressant (skala 1) jämfört med 7% hos män och 4% anger intressant jämfört med 8% hos unga män.

Angående utbildningsnivå och bedömningen om EU-information är lätt eller svår att förstå ges inget starkare mönster i svaren. Samtliga utbildningsgrupper anger främst 3 på skalan 1-5, vilket indikerar att grupperna anser att EU-information är medelsvår att förstå. I gruppen utan avslutad grundskola anger 33% att informationen är lätt att förstå (skala 5), vilket kan jämföras med bara 5% i universitetsutbildade i mer än 3 år. Samtidigt svarar 33% i gruppen utan avslutad grundskola vet ej avseende lätt eller svårt att förstå EU-information. På frågan om EU-information uppfattas vara intressant eller ointressant utifrån skalan 1-5 anger 67% av gruppen ej avslutad grundskola högt intresse (4 på skalan) för EU-information, vilket kan jämföras med 30% för universitetsutbildade mer än 3 år. Annars anges även här ett medelintresse (3 på skalan) för EU-information oavsett utbildningsbakgrund. Få i grupperna anger att EU-information är ointressant (1 på skalan), men få också att informationen är intressant (5 på skalan).

EU-info	Förstå/ Intresse Totalt %	Utbildningsnivå Ja %					
		Ej grund- skola	Grund- skola	Gymna- sium	Yrkes- skola	Univ. < 3 år	Univ. > 3 år
Svår att förstå 1	8		9	11	14	4	6
2	22		17	21	32	28	21
3	37	33	34	37	30	34	40
4	18		19	15	13	24	20
Lätt att förstå 5		33	2	4	3	1	5
Vet ej		33	20	12	8	9	8
Ointressant 1	6		3	8	16	3	4
2	18		20	19	18	18	16
3	37		29	37	40	38	37
4	25	67	26	21	19	25	30
Intressant 5	6		5	5	3	8	7
Vet ej	9	33	17	10	5	8	7

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 11. Mottagandet av EU-information – utbildning

Möjligheten till att påverka

Ett tredje område som berörs av enkäten är intresset av och upplevd möjlighet till att påverka beslut på EU-nivå. I tabellen nedan anges respondenternas svar på frågan om *intresse kring att påverka beslut på EU-nivå* och *upplevd möjlighet att påverka beslut på EU-nivå*.

Beslut på EU-nivå	Totalt %	Kön %	
		Kvinna	Man
Inget intresse 1	18	10	12
2	18	21	16
3	34	35	31
4	23	20	27
Stort intresse	7	5	11
Vet ej	7	10	4
Möjlighet att påverka EU-beslut			
Ja	34	36	30
Nej	66	64	70

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 12: Intresse och möjlighet att påverka EU beslut - kön

Det som framgår genom de två frågeställningarna är att 18% anger att de inte har något intresse alls att påverka beslut inom EU, medan 7% svarar att de har stort intresse. Gruppen som svarar 3 på intresseskalen är störst på 34% och skillnaderna mellan kön är små. Inom båda könen finns ett medel-intresse av att påverka med 35% unga kvinnor och 31% unga män som svarar 3 på intresseskalen.

När det gäller frågan om möjlighet att påverka svarar 34% att de upplever att de har möjlighet medan 66% svarar nej. Skillnaden mellan kön är den att kvinnor anser sig ha större möjlighet till påverkan där 36% svarar Ja, jämfört med 30% för män.

När det gäller frågorna om intresse kring att påverka beslut på EU-nivå och upplevd möjlighet att påverka beslut på EU-nivå syns inga starkare kopplingar till utbildningsbakgrund. Samtliga utbildningsgrupper betonar en avsaknad av stort intresse av att vilja påverka utan anger främst 3 på skalan 1-5. När det gäller upplevd möjlighet att påverka finns en betydande majoritet i alla utbildningsgrupper som anger att de inte har någon möjlighet att påverka EU-beslut. Beroende på utbildningsgrupp anger exempelvis 31% av gymnasiegruppen möjlighet, vilket är lägst jämfört med 42% i gruppen med avslutad grundskola som är högst.

Intresse för beslut	Totalt %	Utbildningsnivå Ja %					
		Ej grundskola	Grundskola	Gymnasium	Yrkes-skola	Univ. < 3 år	Univ. > 3 år
Inget intresse 1	18		11	13	21	7	8
2	18	33	25	19	16	13	18
3	34	33	34	33	25	40	34
4	23	33	11	22	21	24	26
Stort intresse 5	7		6	6	6	9	9
Vet ej	7		14	8	11	7	5
Möjlighet att påverka EU-beslut							
Ja	34	33	42	31	33	33	36
Nej	66	67	59	69	67	67	64

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 13. Intresse och möjlighet att påverka EU beslut - utbildning

En ytterligare del om möjligheten och intresset av att ha inflytande berör *hur respondenten påverkar beslut på EU-nivå* och *hur respondenten skulle vilja påverka dessa beslut*. Om hur respondenterna påverkar beslut på EU-nivå svarar 70% att det sker genom röstning, men 25% anger att de inte påverkar besluten alls. Det är få som anger att de möter politiker eller påverkar genom ungdomsråd eller engagemang i andra organisationer. När det gäller viljan till att påverka anger 75% att de vill påverka genom just röstning, men en större andel vill också påverka EU-beslut genom att möta politiker och genom organisationer, samråd och möten än vad som anges i faktisk påverkan. Medan bara 5% anger att de påverkar EU-beslut genom att möta politiker är det 17% som anger att de vill påverka genom att möta politiker. Här uppgår unga män till 21% att vilja möta politiker och påverka EU-beslut medan andelen unga kvinnor är lägre med 14%. Totalt svarar 12% att de inte vill påverka alls. Könsskillnaderna i svaren kring att påverka och vilja påverka beslut på EU-nivå är begränsade.

Hur påverkar du beslut på EU-nivå?	Totalt %	Kön %	
		Kvinna	Man
Genom att rösta	70	72	67
Genom att möta politiker	5	4	6
Genom ungdomsråd	4	3	4
Genom organisationer	7	7	7
Annat	3	3	2
Jag påverkar inte beslut	25	23	27
Möjlighet att påverka EU-beslut			
Genom att rösta	75	76	73
Genom att möta politiker	17	14	21
Genom ungdomsråd	6	7	5
Genom organisationer	14	13	15
Genom att delta i samråd/möten på nationell & EU-nivå	15	12	19
Annat	10	9	10
Jag vill inte påverka	12	12	14

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 14. Påverkan på EU beslut – kön

När det gäller frågan om hur EU-beslut påverkas anges rösta som den främsta vägen för de flesta grupperna. 70-80% i gruppen med universitetsstudier anger röstning, vilket kan jämföras med 37% hos gruppen med avklarad grundskola. 67% av gruppen utan avklarad grundskola anger att de inte påverkar EU-beslut, vilket endast är 17% hos universitetsstuderande med fler än 3 år. På frågan om hur man vill påverka anger samtliga grupper att röstning är en önskad metod, men med stora skillnader i 33% hos ej avklarad grundskola jämfört med 79% hos universitetsstuderande med mer än 3 år. Övriga metoder har relativt svagt intresse hos grupperna.

	Totalt %	Utbildningsnivå Ja %					
		Ej grundskola	Grundskola	Gymnasium	Yrkes-skola	Univ. < 3 år	Univ. > 3 år
Genom att rösta	70		37	67	60	71	80
Genom att möta politiker	5		3	5	5	10	5
Genom ungdomsråd	3		6	4	6	3	1
Genom organisationer	7		3	6	10	9	8
Annat	3	33	3	4	2		2
Jag påverkar inte beslut	25	67	52	26	32	22	17
Hur vill du påverka beslut på EU-nivå							
Genom att rösta	75	33	69	72	76	75	79
Genom att möta politiker	17		20	15	24	25	16
Genom ungdomsråd	6	33	11	7	10	11	3
Genom organisationer	14		11	14	16	21	12
Genom att delta i samråd/möten på nationell & EU-nivå	15		25	11	11	16	17
Annat	10	33	8	11	6	6	10
Jag vill inte påverka	12		15	15	13	11	10

Källa: Rapport EU-kunskap 2019

Tabell 15. Påverkan på EU beslut - utbildning

Konkluderande diskussion

Den statliga utredningen *EU på hemmaplan* identifierade 2016 oroväckande resultat i demokratiskt underskott i begränsad medborgerlig insyn och delaktighet i svensk politik och EU. Vidare belystes en frånvaro av offentlig debatt och kunskap om relationen mellan svenska politiska institutioner och EU. Denna studie har haft till syfte att genom en kvalitativ studie i djupintervjuer identifiera hur svenska organisationer förvärvar, förvaltar och förmedlar EU-kunskap genom europeiska ungdomsprogram, dels genom en kvantitativ undersökning i en enkät identifiera hur unga svenskar förvärvar kunskaper om och relaterar till information om EU och vilka behov av mer information om EU som kan tänkas finnas.

Den kvalitativa studien, som har ett begränsat urval av organisationer i fokus, visar på att större organisationer inom kommunal verksamhet har svårt med kunskapsöverföring från individnivå inom organisationen till kolleger och organisationen som helhet. Arbetet med europeiska ungdomsprojekt sker med begränsade resurser och med mycket få formella strategier och praktiker kring hur information om EU och ungdomsprogram ska föras vidare inom organisationen. Inom mindre ideella föreningar är kunskapsöverföringen mellan medlemmar mindre problematisk då föreningarna är färre i antal medlemmar och därmed har enklare kommunikations- och interaktionsmönster. Även här saknas dock formella praktiker och strategier för kunskapsöverföring med resultatet att kunskap om EU och ungdomsprogram stannar inom projektgruppen och med

kunskap om just de delar av EU som projektet handlar om. Den gemensamma nämnaren mellan större organisationer och mindre ideella är att mycket av internationaliseringsarbetet och arbete med EU:s ungdomsprogram sker av fåtal anställda med begränsade resurser att kunna dokumentera och kommunicera kring nya kunskaper och erfarenheter. I samtalen framkommer det att det finnas behov av bättre informationsmaterial om EU:s ungdomsprogram, ökad budget inom programmen samt vikten av nyckelpersoner inom den egna verksamheten som genom sin position kan påverka organisationskulturen till att vara öppnare gentemot EU:s program. Avslutningsvis betonas deltagande i EU-program och projekt bidra till ökat intresse och nya kunskaper för de som ingår i projekten. De betonas vara av avgörande betydelse för ungdomar med begränsade resurser och/eller som upplever utanförskap.

Den kvantitativa undersökningen, med 1076 respondenter i åldern 15-30 år, belyser först unga personers relation till EU-information. Det framgår att TV och tidningar är det främsta använda informationskanalerna om EU. Minst används EU-projekt, fritidsaktiviteter och engagemang i organisationer som är mycket begränsade informationskanaler både utifrån kön som utbildningsbakgrund. Något fler unga kvinnor än män nämner utbildning som informationskanal medan gruppen med oavslutad grundskola anger annat internet som viktigt informationskanal. Det framgår också att 9% anger att de inte önskar information om EU.

I enkätdelen om hur unga uppfattar EU-information som svår eller lätt, respektive ointressant eller intressant anges att informationen är medelsvår (3 på skalan 1-5) och här finns få könsskillnader. På frågan om informationen är intressant eller inte blir också det dominerande svaret mitt i skalan med få respondenter som anger att EU-information är varken ointressant eller intressant. Det finns få tecken på att utbildning spelar in i respondenternas svar. Det framgår snarare att 67% av de med avslutad grundskola har högt intresse (4 på skalan 1-5) av EU-information, men bara 30% hos gruppen med universitetsstudier mer än 3 år.

Slutligen fokuserar enkäten på intresse och möjligheter till att påverka EU-beslut. Den största gruppen respondenter, oavsett kön och utbildning, anger ett medelintresse av att påverka EU-beslut genom att svara 3 på skalan 1-5. 18% anger inget intresse medan 7% anger stort intresse. 34% av respondenterna anger att de har möjlighet att påverka EU-beslut och andelen kvinnor är här större med 36% jämfört med män 30%. Den dominerande gruppen i båda könen är dock av åsikten att de inte upplever möjlighet att påverka. På frågan om hur EU-beslut påverkas är det genom röstning 70%. Däremot anger 25% att de inte påverkar EU-beslut alls och 12% anger att de inte vill påverka. Få anger att de påverkar genom att möta politiker, men det finns en vilja till att möta politiker och då särskilt hos unga män. Utifrån utbildningsbakgrund anger 70-80% hos de två grupperna med universitetsstudier att röstning är metoden att påverka, vilket kan jämföras med 37% hos gruppen med oavslutad grundskola.

Referenser

Cowles, Mara Green, James Caporaso & Thomas Risse (red.) 2001. *Transforming Europe: Europeanization and Domestic Change*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Radaelli, Claudio, 2000. "Concept Stretching and Substantive Change," *European Integration*, online papers (eiop) 4(8).

Silander, Daniel & Mats Öhlén (red.) 2016. *Svensk politik och EU – Hur svensk politik har förändrats av medlemskapet i EU*. Stockholm: Santérus förlag.

SOU 2016:10. *EU på hemmaplan*. Stockholm

Strömvik, Maria, 1 februari, 2016. "Utredare: Pinsamt låg svensk kunskapsnivå." *Europaportalen* via <https://www.europaportalen.se/2016/02/utredare-pinsamt-lag-svensk-kunskapsniva> (hämtad 2019-12-08).

Tallberg, Jonas, Nicholas Aylott, Carl Fredrik Bergström Åsa Casula Vifell & Joakim Palme, 2010. *Europeiseringen av Sverige, Demokratirådets Rapport*. Stockholm: SNS.

Utbildningsdepartementet 2018. *Regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende MUCF*. Stockholm: Regeringen.